

BUNĂSTAREA ECONOMICĂ ȘI PERCEPȚIILE CETĂȚENILOR ASUPRA PROSPERITĂȚII: O ANALIZĂ COMPARATIVĂ ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII REPUBLICII MOLDOVA ÎN UE *

ECONOMIC WELL-BEING AND CITIZENS' PERCEPTIONS OF PROSPERITY: A COMPARATIVE ANALYSIS IN THE CONTEXT OF THE INTEGRATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA INTO THE EU

Maria HĂMURARU*,
Adriana BUZDUGAN*

Abstract

Studiul examinează percepțiile cetățenilor Republicii Moldova referitoare la bunăstarea economică și influența integrării în Uniunea Europeană (UE) asupra acestor percepții. Integrarea europeană este percepută ca un element esențial în ameliorarea calității vieții și în sporirea bunăstării populației via modernizarea instituțiilor, facilitarea accesului la piețele europene și conformarea cu standardele economice și sociale ale UE. Cercetarea integrează metode cantitative și calitative, aplicând un chestionar unui eșantion de 609 respondenți, și examinează diverse dimensiuni ale bunăstării, inclusiv siguranța personală, echilibrul muncă-viață, satisfacția profesională și calitatea mediului. Rezultatele subliniază o bunăstare moderată spre ridicată, determinată de reziliența emoțională, precum și de provocările economice și sociale. Studiul evidențiază semnificația integrării europene în întărirea bunăstării economice și sociale a Moldovei și sugerează recomandări pentru politici publice axate pe bunăstarea durabilă.

Abstract

*The study examines Moldovan residents' opinions of economic well-being and the influence of European Union (EU) integration on these perceptions. European integration is seen as a vital element in elevating quality of life and boosting population well-being via institutional modernisation, access to European markets, and conformity with the EU's economic and social standards. The study integrates quantitative and qualitative methodologies, including a questionnaire distributed to a sample of 609 participants, and examines many aspects of well-being, such as personal safety, work-life balance, job satisfaction, and environmental quality. The findings indicate a moderate to high degree of well-being, shaped by emotional resilience with economic and social adversities. The study highlights the significance of European integration in enhancing the economic and social welfare of Moldova and suggests public policy suggestions for sustained well-being. **Cuvinte-cheie:** bunăstare economică, percepții asupra prosperității, integrare europeană, satisfacție profesională, siguranță personală, echilibrul muncă-viață, fericirea.*

Keywords: economic well-being, perceptions of prosperity, European integration, job satisfaction, personal safety, work-life balance, happiness.

* The paper is developed in the context of the realization "Strengthening socio-economic and legal mechanisms to ensure the well-being and security of the citizens" (CONSEJ 01.05.02).

* Articolul este elaborat în contextual realizării Proiectului "Consolidarea mecanismelor socio-economice și juridice de asigurare a bunăstării și securității cetățenilor" (CONSEJ 01.05.02).

* Associate professor, PhD, State University of Moldova, Republic of Moldova, Address: 60 Alexei Mateevici Street, Chisinau, Republic of Moldova, Corresponding author: maria.hamuraru@usm.md ORCID: 0000-0002-8197-2973.

* Associate professor, PhD, State University of Moldova, Republic of Moldova, Address: 60 Alexei Mateevici Street, Chisinau, Republic of Moldova, Corresponding author: adriana.buzdugan@usm.md ORCID: 0000-0002-1551-7964

Introducere. Integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană reprezintă un proces complex și multidimensional, cu implicații semnificative asupra dezvoltării economice și sociale a țării.

Contextul integrării europene oferă Moldovei oportunități considerabile pentru modernizare economică, acces la piețele europene și adoptarea standardelor și valorilor Uniunii Europene. În acest cadru, bunăstarea economică a cetățenilor și percepțiile lor asupra prosperității devin elemente esențiale pentru evaluarea succesului procesului de integrare.

Importanța bunăstării economice rezidă în capacitatea acesteia de a reflecta nu doar nivelul de trai al populației, ci și gradul de satisfacție și fericire al cetățenilor. Percepțiile asupra prosperității sunt la fel de importante, deoarece influențează comportamentul social și politic, încrederea în instituțiile statului și suportul pentru reformele necesare integrării. În acest context, este vital să înțelegem cum percep cetățenii Republicii Moldova bunăstarea economică și care sunt factorii ce contribuie la aceste percepții.

Problema cercetării constă în analiza conceptului bunăstării economice și a percepțiilor cetățenilor asupra prosperității în contextul integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană. Articolul își propune să răspundă la următoarele întrebări: *Care sunt principalele componente ale bunăstării economice în Republica Moldova? Cum percep cetățenii bunăstarea și prosperitatea în contextul integrării europene? Ce impact are integrarea europeană asupra percepțiilor cetățenilor legate de bunăstare?*

Obiectivele specifice ale acestui articol sunt: -Analiza principalelor teorii și definiții ale bunăstării economice și a percepțiilor asupra prosperității; -Evaluarea stării actuale a bunăstării economice în Republica Moldova, prin prisma indicatorilor economici și sociali; -Investigarea percepțiilor cetățenilor asupra bunăstării și prosperității în contextul integrării europene; -Identificarea factorilor care influențează percepțiile asupra bunăstării și a modului în care aceștia sunt afectați de procesul de integrare europeană.

Studiul din articol vizează multiple abordări din literatura de specialitate asupra conceptului de bunăstare economică și oferă o perspectivă comprehensivă asupra acestui subiect complex și multidimensional, răspunzând la întrebările sus menționate.

În baza cadrului teoretic și a obiectivelor cercetării, au fost formulate următoarele ipoteze pentru a fi testate în cadrul analizei empirice:

Ipoteza 1: Bunăstarea populației din Republica Moldova este influențată semnificativ de o serie de factori multidimensionali, inclusiv siguranța personală, echilibrul muncă-viață, condițiile de muncă, calitatea mediului și implicarea civică, care contribuie în mod direct la percepția generală a satisfacției și stării de bine.

Ipoteza 2: Integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană are un impact pozitiv asupra bunăstării economice și sociale a cetățenilor prin alinierea la standardele europene, modernizarea instituțiilor și îmbunătățirea accesului la resurse și oportunități economice.

Metodologia Cercetării. Autorii au utilizat o metodologie de cercetare mixtă, combinând atât metode cantitative, cât și calitative. Articolul dat relevă o cercetare de tip descriptiv și exploratoriu, având ca scop principal înțelegerea și descrierea percepțiilor cetățenilor asupra bunăstării economice și identificarea factorilor determinanți în contextul integrării europene. Metodele cantitative au inclus colectarea și analiza datelor prin intermediul unui chestionar structurat, aplicat unui eșantion de 609 de respondenți. Chestionarul a fost esențial în această cercetare și a fost grupat în mai multe compartimente pentru a acoperi diverse aspecte ale bunăstării economice și percepțiilor asupra prosperității: -Date Demografice: întrebări despre vârstă, gen, nivel de educație, statut ocupațional și venituri; -Percepția Generală asupra Bunăstării: întrebări privind

satisfacția cu venitul personal, condițiile de viață și accesul la servicii publice; - Evaluarea Percepției Bunăstării pe Categoriile de Factori: venit și avere, Ocuparea Forței de Muncă și Calitatea Muncii, Locuință și Condiții de Locuit, Echilibrul între Muncă și Viața Personală, Sănătate, Educație și Competențe, Conexiuni Sociale și Participare Civică, Calitatea Mediului, Siguranță, Bunăstare Subiectivă. Eșantionul analizat, format din 609 respondenți, oferă o imagine diversă asupra percepțiilor despre bunăstare în Republica Moldova, conturând un portret complex al participanților în funcție de vârstă, gen, stare civilă, nivel de educație, zona de reședință și componența gospodăriilor. Aceste caracteristici influențează direct modul în care este percepută bunăstarea, reflectând nu doar condițiile individuale, ci și provocările și oportunitățile întâlnite în viața de zi cu zi. Metodele calitative au completat analiza cantitativă, oferind o înțelegere mai profundă a percepțiilor și experiențelor individuale ale cetățenilor.

Rezultate și discuții. Bunăstarea economică este un concept esențial în aprecierea dezvoltării unei societăți. Diverse teorii și abordări au fost propuse pentru a defini și măsura bunăstarea, reflectând complexitatea și multidimensionalitatea acestui concept. Această analiză explorează definițiile și perspectivele asupra bunăstării economice din lucrările unor autori renumiți, evidențiind diferențele și complementaritățile dintre acestea.

Amartya Sen, în lucrarea sa „Development as Freedom”, redefinește conceptul de dezvoltare economică și bunăstare, punând un accent deosebit pe libertatea individuală și capacitatea oamenilor de a-și alege și trăi viața dorită. Sen argumentează că adevărata dezvoltare trebuie să se concentreze nu doar pe creșterea economică, ci și pe extinderea libertăților individuale, care includ accesul la educație, sănătate și oportunități economice. Această abordare pune accent pe aspectele calitative ale bunăstării, considerând că dezvoltarea este un proces de expansiune a libertăților umane. Sen introduce două tipuri de libertăți esențiale pentru dezvoltarea umană:

- *Libertăți substanțiale* – includ libertăți fundamentale precum accesul la educație, sănătate, nutriție, locuință adecvată și siguranță personală. Economistul și filosoful indian subliniază că fără aceste libertăți esențiale, indivizii nu pot atinge o stare de bunăstare reală, indiferent de nivelul de venit.

- *Libertăți instrumentale* – sunt mijloacele prin care libertățile substanțiale pot fi realizate și includ drepturi politice, economice și sociale, precum și oportunități economice și libertăți sociale. Libertățile instrumentale sunt considerate mijloace pentru a atinge libertățile substanțiale [1, p 10-45].

Sen argumentează că dezvoltarea ar trebui să fie văzută ca un proces de expansiune a libertăților reale pe care oamenii le au pentru a-și trăi viața așa cum își doresc. Acest proces implică atât eliminarea restricțiilor economice și sociale care împiedică libertățile individuale, cât și crearea de noi oportunități pentru dezvoltare personală și socială. Astfel, ca de exemplu, *educația* nu este doar un drept fundamental, dar și un factor esențial pentru exercitarea altor libertăți. Educația îmbunătățește capacitatea indivizilor de a participa activ în viața economică și politică, deschizând oportunități pentru locuri de muncă mai bune și participare socială. Sau accesul la servicii de sănătate este crucial pentru a asigura că indivizii pot duce o viață productivă și activă. Problemele de sănătate pot restrânge semnificativ libertățile individuale și capacitatea de a participa la viața economică și socială.

Abordarea economistului Sen subliniază că dezvoltarea economică trebuie să fie mai mult decât simpla creștere a PIB-ului sau a veniturilor. El susține că axarea doar pe evaluarea economică tradițională poate ignora dimensiunile esențiale ale bunăstării umane. În acest context, el critică evaluarea tradițională a dezvoltării economice, cum ar fi PIB-ul, pentru că acest indicator nu

reuşeşte să captureze adevărata stare de bunăstare a unei populaţii. El sugerează că acest indicator este insuficient şi evaluarea trebuie completată cu indicatori care reflectă mai bine diversitatea şi complexitatea bunăstării umane. Ca de exemplu, Indicele Dezvoltării Umane (IDU), propus de Sen şi utilizat de Programul Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), care include nu doar venitul naţional brut pe cap de locuitor, dar şi indicatori ai educaţiei şi speranţei de viaţă, oferind o imagine mai holistică a dezvoltării.

În viziunea aceluiaşi autor, dezvoltarea ar trebui să includă:

- *Calitatea vieţii*: Bunăstarea trebuie să reflecte şi calitatea vieţii, care cuprinde nu doar aspecte materiale, ci şi condiţii de viaţă care permit oamenilor să fie sănătoşi, educaţi şi capabili să participe activ în societate.

- *Participare şi agenţi*: Oamenii ar trebui să aibă capacitatea de a-şi influenţa propria viaţă şi deciziile care îi afectează. Acest concept de agent este central în teoria lui Sen şi implică faptul că oamenii trebuie să fie consideraţi agenţi activi ai schimbării şi nu doar beneficiari pasivi ai politicilor de dezvoltare.

De asemenea, Sen subliniază că libertăţile economice şi politice sunt interconectate şi se susţin reciproc. De exemplu, drepturile politice şi libertăţile civile, cum ar fi libertatea de exprimare şi dreptul la vot, sunt esenţiale pentru a menţine guvernele responsabile şi pentru a preveni abuzurile de putere. În acelaşi timp, dezvoltarea economică poate furniza resursele necesare pentru a sprijini aceste libertăţi politice şi civile.

Astfel, Amartya Sen a revoluţionat modul în care înţelegem dezvoltarea economică şi bunăstarea prin punerea accentului pe libertatea individuală şi pe aspectele calitative ale bunăstării şi a subliniat necesitatea unei abordări mai complexe şi mai umaniste a dezvoltării. Această perspectivă sugerează că adevărata dezvoltare nu poate fi realizată doar prin creştere economică, ci şi prin asigurarea că toţi oamenii au oportunitatea de a-şi atinge potenţialul şi de a-şi trăi viaţa aşa cum îşi doresc. Această teorie continuă să influenţeze politici şi practici de dezvoltare la nivel global, evidenţiind importanţa echităţii, justiţiei sociale şi libertăţilor fundamentale.

O altă abordare asemănătoare privind conceptul bunăstării o găsim în lucrarea „Well-being for Public Policy”, unde autorii Ed Diener şi Richard Lucas aduc o contribuţie semnificativă la înţelegerea şi măsurarea bunăstării subiective, subliniind importanţa integrării acesteia în formularea politicilor publice eficiente. Ei argumentează că bunăstarea subiectivă, care include fericirea şi satisfacţia vieţii, oferă o perspectivă esenţială asupra stării generale de bine a populaţiei, perspectivă care este adesea ignorată de indicatorii economici tradiţionali precum PIB-ul. Lucrarea lor pune accent pe necesitatea de a lua în considerare aceste măsurători subiective pentru a crea politici care reflectă mai bine nevoile şi aspiraţiile cetăţenilor. În ceea ce priveşte bunăstarea subiectivă se referă la modul în care indivizii îşi evaluează viaţa şi include două componente principale:

- *Satisfacţia cu viaţa*: evaluarea globală a propriei vieţi şi a diverselor aspecte ale acesteia, cum ar fi locul de muncă, relaţiile personale şi condiţiile de trai.

- *Afectul*: experienţele emoţionale pozitive şi negative ale indivizilor, cum ar fi fericirea, tristeţea, stresul şi anxietatea.

Diener şi Lucas susţin că aceste măsurători subiective sunt esenţiale pentru a înţelege bunăstarea generală a unei populaţii. Spre deosebire de indicatorii economici obiectivi, bunăstarea subiectivă reflectă percepţiile individuale asupra calităţii vieţii lor, oferind informaţii valoroase despre starea de bine emoţională şi psihologică. În aceeaşi ordine de idei, autorii subliniază că indicatorii economici tradiţionali, cum ar fi PIB-ul, nu reuşesc să captureze dimensiunile subiective

ale bunăstării. Deși PIB-ul poate indica nivelul general de activitate economică și bogăția unei națiuni, el nu oferă informații despre distribuția veniturilor, inegalitatea socială sau satisfacția individuală cu viața. Ca metodă de evaluare a bunăstării subiective, Diener și Lucas propun utilizarea de chestionare și sondaje pentru a colecta date despre bunăstarea subiectivă a populației. Aceste instrumente pot include întrebări despre: *satisfacția cu viața; experiențele emoționale*. Mai mult ca atât, autorii argumentează că măsurarea bunăstării subiective poate oferi informații cruciale pentru politicieni și decidenții de politici publice, ajutându-i să înțeleagă mai bine nevoile și aspirațiile cetățenilor. Aceasta poate conduce la formularea unor politici mai eficiente și mai bine adaptate pentru a îmbunătăți calitatea vieții [2, p.50-80].

Bunăstarea poate fi înțeleasă prin prisma *conceptului de fericire*, care reflectă calitatea vieții oamenilor la diferite stadii ale vieții și în diferite regiuni. În acest context, „World Happiness Report”, publicat de Sustainable Development Solutions Network, oferă o perspectivă globală asupra bunăstării, bazându-se pe sondaje privind satisfacția vieții și fericirea. Raportul analizează factori precum sprijinul social, libertatea de a face alegeri de viață, generozitatea, și percepția asupra corupției, evidențiind că bunăstarea este influențată de o gamă largă de factori economici și sociali. *World Happiness Report* se bazează pe date colectate prin sondaje Gallup World Poll, care măsoară fericirea și satisfacția vieții prin întrebări standardizate adresate cetățenilor din diverse țări. Indicatorii principali utilizați pentru evaluarea bunăstării includ:

1. *Satisfacția vieții*: măsurată pe o scară de la 0 la 10, unde respondenții evaluează nivelul lor general de satisfacție cu viața.
2. *Fericirea cotidiană*: evaluarea emoțiilor pozitive și negative resimțite în ziua precedentă sondajului.
3. *Sprijinul social*: măsurat prin întrebarea dacă respondenții au pe cineva pe care să se bazeze în momente de dificultate.
4. *Libertatea de a face alegeri de viață*: măsurat prin întrebarea dacă respondenții sunt mulțumiți cu libertatea lor de a alege ce să facă cu viața lor.
5. *Generozitatea*: măsurată prin întrebarea dacă respondenții au donat bani pentru caritate în ultima lună.
6. *Percepția asupra corupției*: măsurată prin întrebările despre percepția corupției în guvern și în afaceri.

În funcție de acești indicatori, se realizează un clasament global al fericirii, care arată diferențele semnificative dintre țări în ceea ce privește nivelurile de bunăstare. Țările nordice, cum ar fi Finlanda, Danemarca și Norvegia, se clasează frecvent în topul listei, reflectând niveluri ridicate de sprijin social, egalitate economică și încredere în instituții. Există disparități mari între regiunile lumii. Țările din Africa Subsahariană și unele regiuni din Asia de Sud tind să raporteze niveluri mai scăzute de fericire, adesea din cauza sărăciei, instabilității politice și accesului limitat la servicii de bază. Astfel, raportul Mondial al Fericirii 2024 scoate la iveală tendințe importante: în America de Nord, tinerii (15-24 de ani) sunt acum mai puțin fericiți decât cei în vârstă, o scădere accentuată observată începând cu 2006-2010. În schimb, în Europa Centrală și de Est, fericirea la toate vârstele a crescut considerabil, iar tinerii din aceste regiuni au acum un nivel similar de fericire cu cei din Europa de Vest. Un aspect notabil este că fericirea este în declin în regiuni precum Asia de Sud, Orientul Mijlociu și Africa de Nord, în timp ce Europa Centrală și de Est, dar și fosta Uniune Sovietică, au înregistrat creșteri semnificative ale nivelului de bunăstare. În ceea ce privește fericirea în funcție de vârstă, în multe regiuni tinerii sunt mai fericiți decât cei în vârstă, însă acest tipar s-a inversat în America de Nord. În India, fericirea crește odată cu vârsta, mai ales

pentru bărbați, iar educația și statutul social sunt factori determinanți în nivelul de satisfacție al vârstnicilor.

În ceea ce privește binele emoțional, raportul subliniază o creștere a emoțiilor negative la nivel global, cu excepția Europei și Asiei de Est, unde acestea au scăzut. În mod similar, emoțiile pozitive au evoluat în aceeași direcție cu evaluările generale ale vieții, fiind cele mai frecvente la persoanele sub 30 de ani.

Raportul evidențiază, de asemenea, un factor interesant: criza provocată de pandemia de COVID-19 a condus la o creștere semnificativă a actelor de bunăvoință, în special în rândul persoanelor născute după 1980, care s-au dovedit mai predispuse să ajute pe alții în nevoie.

Fericirea este strâns legată de factori sociali, precum sprijinul social și interacțiunile sociale, care reduc sentimentul de singurătate și cresc nivelul de bunăstare. Participarea activă în comunitate și sprijinul emoțional sunt esențiale pentru îmbunătățirea calității vieții, la toate vârstele și în toate regiunile lumii [3, p. 15-75].

O altă perspectivă provocatoare asupra relației dintre creșterea economică și bunăstarea subiectivă o găsim în cercetările lui *Richard Easterlin* prin aducerea conceptului de *paradoxul fericirii*. Paradoxul fericirii sugerează că, deși creșterea economică poate îmbunătăți temporar bunăstarea subiectivă, pe termen lung, creșterea veniturilor nu duce neapărat la o creștere proporțională a fericirii. Easterlin argumentează că alți factori, precum relațiile sociale și sentimentul de securitate, joacă un rol crucial în menținerea bunăstării pe termen lung.

Paradoxul fericirii a fost propus de Richard Easterlin în anii 1970 și subliniază că există o relație complexă și adesea neintuitivă între veniturile individuale sau naționale și nivelurile de fericire raportate. Conform paradoxului, deși creșterea economică poate conduce la o creștere inițială a bunăstării subiective, efectul pe termen lung este mult mai moderat sau chiar inexistent.

Analiza relației dintre venituri și fericire se concretizează prin efectele pe termen scurt și lung. Pe termen scurt, creșterea veniturilor îmbunătățește bunăstarea materială, oferind acces la bunuri și servicii de care oamenii au nevoie sau le doresc. Creșterea veniturilor poate duce la o creștere imediată a satisfacției vieții, datorită îmbunătățirii condițiilor de trai și a capacității de a satisface nevoi și dorințe.

Pe termen lung, Easterlin subliniază conceptul de adaptare hedonică, unde oamenii se obișnuiesc cu noile niveluri de venit și standarde de viață, astfel încât creșterea inițială a fericirii se estompează în timp. Odată cu creșterea veniturilor, așteptările privind nivelul de trai cresc și ele, ceea ce poate duce la o presiune constantă pentru câștiguri suplimentare, fără o creștere proporțională a fericirii. Easterlin argumentează că, pentru a menține bunăstarea pe termen lung, este esențial să ne concentrăm și asupra altor factori decât veniturile economice. Printre acești factori se numără:

- Relațiile apropiate cu familia și prietenii care oferă un sprijin emoțional esențial, contribuind la sentimentul de fericire și satisfacție pe termen lung.
- Implicarea în comunitate și activitățile sociale ce contribuie la un sentiment de apartenență și împlinire, care nu poate fi obținut doar prin mijloace financiare.
- Stabilitatea financiară și securitatea locului de muncă sunt fundamentale pentru a evita stresul și anxietatea legate de incertitudinile economice.
- Un mediu sigur și protejat contribuie la bunăstarea generală, reducând temerile legate de violență și criminalitate.
- Accesul la servicii de sănătate și menținerea unei bune stări de sănătate sunt esențiale pentru bunăstarea pe termen lung.

- Gestionarea echilibrului între viața profesională și cea personală este crucială pentru prevenirea epuizării și menținerea satisfacției cu viața [4, p.465-484].

O altă abordare o găsim în lucrarea sa *Happiness for All?*, unde Carol Graham analizează inegalitatea în bunăstarea subiectivă, subliniind că distribuția inegală a resurselor și oportunităților afectează profund percepția asupra prosperității și satisfacției cu viața. Ea argumentează că inegalitatea nu constă doar în diferențele de venituri, ci și în accesul inegal la resurse esențiale pentru o viață împlinită, cum ar fi educația, sănătatea și oportunitățile economice. Graham subliniază că justiția socială și echitatea sunt cruciale pentru promovarea bunăstării generale.

Metodologia sa se bazează pe date longitudinale și sondaje de opinie, folosind indicatori ai bunăstării subiective, cum ar fi satisfacția cu viața și fericirea. Ea explorează impactul factorilor sociali și economici asupra bunăstării subiective, concluzionând că inegalitățile economice duc la scăderea nivelului de bunăstare, chiar și în societățile dezvoltate. Abordarea lui Graham aduce în prim-plan importanța echității și justiției sociale în formularea politicilor publice. Ea demonstrează că politicile care promovează redistribuirea veniturilor și accesul egal la resurse pot avea un impact pozitiv semnificativ asupra fericirii generale. De asemenea, lucrarea integrează perspective din economie, sociologie și psihologie, oferind o imagine cuprinzătoare asupra factorilor care influențează fericirea și satisfacția cu viața. Deși analiza sa oferă corelații clare între inegalitate și bunăstare, există provocări în distingerea cauzalității directe, având în vedere alți factori intermediari. De asemenea, aplicabilitatea generalizărilor sale poate fi limitată în contexte culturale diverse, unde percepțiile asupra inegalității și fericirii variază semnificativ. În plus, datele auto-raportate pot introduce subiectivitate, ceea ce poate afecta acuratețea concluziilor.

Graham sugerează că politicile care vizează reducerea inegalității economice, prin măsuri precum redistribuirea veniturilor și asigurarea accesului egal la educație și sănătate, pot îmbunătăți bunăstarea subiectivă a populației. Justiția socială, prin egalitatea de șanse și protecția drepturilor civile, este esențială pentru menținerea unei coeziuni sociale ridicate și reducerea percepțiilor de inechitate [5, p.12-45].

Raportul PNUD privind dezvoltarea umană oferă o altă abordare, concentrându-se pe Indicele Dezvoltării Umane (IDU), care evaluează progresul unei țări pe baza a trei indicatori-cheie: *venitul pe cap de locuitor, speranța de viață și nivelul de educație*. Acest indice măsoară dezvoltarea globală dincolo de dimensiunile economice tradiționale, considerând că prosperitatea durabilă necesită mai mult decât creșterea PIB-ului.

Venitul național brut pe cap de locuitor reflectă capacitatea unei țări de a asigura resurse economice suficiente pentru cetățeni, oferindu-le acces la o gamă largă de servicii și bunuri necesare pentru îmbunătățirea calității vieții. Deși venitul rămâne un factor important, PNUD subliniază că acesta nu oferă o imagine completă asupra bunăstării, de aceea este combinat cu alți indicatori.

Speranța de viață este un indicator important al sănătății și al bunăstării generale a unei populații. Aceasta reflectă accesul la servicii de sănătate de calitate, igienă și nutriție, precum și la condiții de viață adecvate. Un nivel ridicat de sănătate contribuie direct la bunăstarea economică prin asigurarea unui capital uman capabil să participe activ la viața economică și socială.

Educația este un alt pilon central al IDU, reflectând atât accesul la educație primară și secundară, cât și nivelul general de alfabetizare și formare profesională. Educația contribuie la dezvoltarea competențelor necesare pentru ocuparea forței de muncă, participarea activă în societate și, nu în ultimul rând, pentru exercitarea altor libertăți fundamentale. În contextul bunăstării economice, educația joacă un rol crucial în reducerea inegalităților și asigurarea mobilității sociale.

PNUD subliniază că o dezvoltare umană reală și durabilă necesită politici care să abordeze inegalitățile economice și sociale. Raportul pune accent pe faptul că un *IDU* ridicat nu este suficient dacă există disparități semnificative în accesul la resurse, oportunități sau servicii esențiale. Pentru a asigura o bunăstare reală, este esențial să se reducă aceste disparități și să se asigure echitate în accesul la sănătate și educație, mai ales pentru grupurile vulnerabile [6, p.45-85]. Conform Indicelui Dezvoltării Umane (IDU) pentru anul 2022, Republica Moldova se clasează pe locul 86 din 193 de țări și teritorii, înregistrând o valoare de 0,763, fapt ce o plasează în categoria țărilor cu dezvoltare umană ridicată.

Tabelul 1. Valoarea Indicelui Dezvoltării Umane pentru perioada 2019-2022

Țară	Indicele Dezvoltării Umane			
	2022	2021	2020	2019
Moldova	0.763	0.767	0.765	0.755
România	0.827	0.828	0.828	0.828
Ucraina	0.773	0.779	0.779	0.780
Belarus	0.808	0.813	0.813	0.813
Norvegia	0.966	0.963	0.961	0.961
Elveția	0.967	0.962	0.960	0.955
Germania	0.942	0.942	0.941	0.941
Finlanda	0.942	0.941	0.939	0.940

Sursa: World Population Review; The United Nations in Moldova

În ultimii ani, IDU-ul Moldovei a arătat o îmbunătățire constantă, cu creșteri în speranța de viață, educație și standardele de viață. Cu toate acestea, provocările legate de inegalitatea veniturilor și constrângerile economice continuă să influențeze dezvoltarea generală a țării, rămânând în urma multor națiuni europene dezvoltate.

Pentru Republica Moldova, raportul PNUD indică necesitatea de a investi în sănătate și educație pentru a îmbunătăți IDU-ul național. Deși progresul economic este important, investițiile în servicii publice de calitate și reducerea inegalităților sunt esențiale pentru a asigura o bunăstare durabilă. În contextul actual, Moldova trebuie să se concentreze pe îmbunătățirea accesului la educație și sănătate, dar și pe protecția socială, pentru a asigura o dezvoltare umană integrată.

Analizând comparativ aceste perspective asupra bunăstării economice, observăm că toate depășesc cadrul strict al indicatorilor economici tradiționali și pun accent pe dimensiuni calitative esențiale pentru bunăstare. Amartya Sen evidențiază importanța *libertăților fundamentale*, precum accesul la educație și sănătate, ca fiind elemente de bază pentru dezvoltarea umană. PNUD, prin *Indicele Dezvoltării Umane (IDU)*, completează această viziune adăugând indicatori precum speranța de viață și nivelul de educație, oferind o imagine mai cuprinzătoare asupra progresului unei țări. Pe de altă parte, Ed Diener și Richard Lucas se concentrează pe *bunăstarea subiectivă*, incluzând fericirea și satisfacția personală, argumentând că acestea sunt factori cruciali pentru o evaluare holistică a bunăstării. Carol Graham contribuie la această discuție prin accentuarea rolului *justiției sociale* și *echității*, subliniind că distribuția inegală a resurselor și oportunităților afectează profund bunăstarea generală și coeziunea socială.

Pentru a înțelege în profunzime modul în care factorii ce influențează bunăstarea și cum se manifestă în realitatea cotidiană, este esențial să trecem la analiza empirică, care ne va permite să testăm ipotezele formulate anterior. Eșantionul analizat, format din 609 respondenți, oferă o

imagine diversă asupra percepțiilor despre bunăstare în Republica Moldova, conturând un portret complex al participanților în funcție de vârstă, gen, stare civilă, nivel de educație, zona de reședință și componența gospodăriilor. Aceste caracteristici influențează direct modul în care este percepută bunăstarea, reflectând nu doar condițiile individuale, ci și provocările și oportunitățile întâlnite în viața de zi cu zi [9, p.22463]. Astfel, prin trecerea de la analiza teoretică la cercetarea cantitativă, vom explora în ce măsură aceste variabile demografice și socio-economice modelează percepția bunăstării, oferind o fundamentare solidă pentru concluziile ulterioare ale studiului.

Caracteristicile Demografice ale Eșantionului

Figura 1. Caracteristici demografice a eșantionului de cercetare

Sursa: Realizat de autori în baza rezultatelor cercetării

Majoritatea respondenților se încadrează în grupele de vârstă 25-34 de ani și 35-44 de ani, ceea ce indică o prezență semnificativă a adulților activi din punct de vedere profesional și social. Distribuția de gen evidențiază o predominanță feminină, cu 65,4% dintre respondenți fiind femei. Starea civilă a respondenților arată că majoritatea sunt căsătoriți, urmat de necăsătoriți, ceea ce subliniază rolul familiei în percepția bunăstării. Dinamica familială influențează prioritățile economice și sociale, accentuând importanța stabilității financiare și a siguranței locative. Nivelul

educațional ridicat, cu o mare parte a respondenților având studii superioare, reflectă o capacitate crescută de accesare a oportunităților economice și sociale. Proporția majoritară a respondenților din mediul urban, de 81,8%, indică un acces mai bun la servicii, infrastructură și oportunități comparativ cu mediul rural.

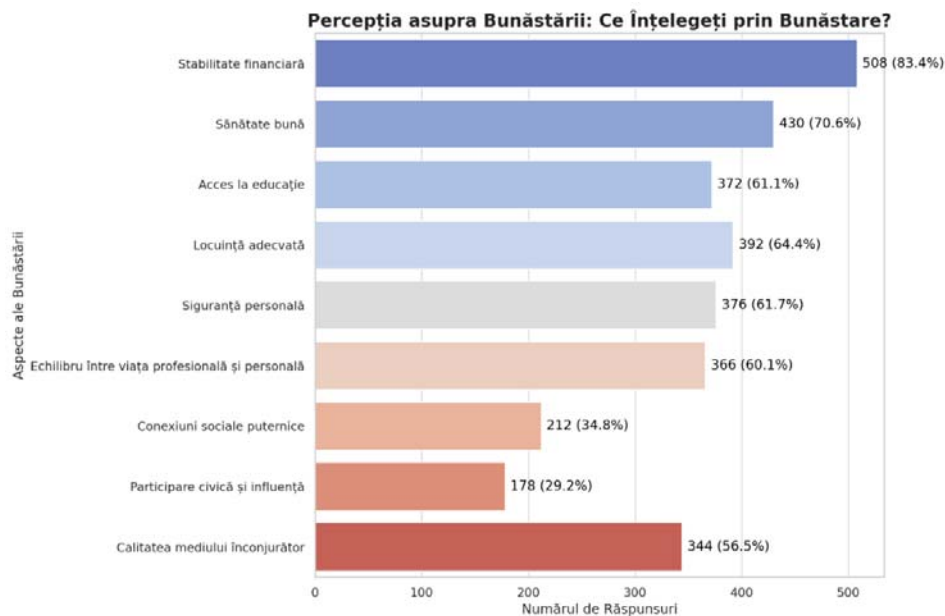

Figura 2. Rezultatele cercetării privind percepția generală a respondenților față de bunăstare

Sursa: Realizat de autori în baza rezultatelor cercetării

În ceea ce privește percepția asupra bunăstării, cele mai frecvent menționate aspecte sunt stabilitatea financiară (83,4%), sănătatea (70,6%) și accesul la educație (61,1%). Aceste priorități reflectă o înțelegere holistică a bunăstării, centrată pe securitatea economică și accesul la resurse esențiale. În mod notabil, siguranța personală și locuința adecvată sunt, de asemenea, considerate critice, subliniind importanța unui mediu sigur și stabil pentru percepția generală de bunăstare.

Evaluarea Nivelului General de Bunăstare în Moldova

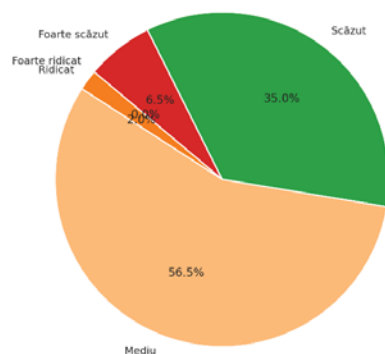

Figura 3. Rezultatele cercetării privind evaluarea nivelului general de bunăstare în Moldova

Sursa: Realizat de autori în baza rezultatelor cercetării

Evaluarea generală a nivelului de bunăstare în Moldova este predominant moderată spre scăzută, cu 56,5% dintre respondenți considerând că bunăstarea este la un nivel mediu și 35% evaluând-o ca fiind scăzută. Această percepție indică un sentiment colectiv de nemulțumire față de

condițiile actuale, reflectând provocări economice persistente, acces limitat la resurse și servicii, și o nevoie clară de îmbunătățiri structurale.

Analiza evidențiază necesitatea unei abordări integrate pentru îmbunătățirea bunăstării în Moldova, axată pe stabilitatea financiară, accesul echitabil la servicii esențiale și creșterea siguranței și a calității vieții. Promovarea politicilor care să sprijine educația, sănătatea și siguranța, alături de măsuri menite să reducă inegalitățile între mediile urban și rural, reprezintă direcții fundamentale pentru o bunăstare sporită și sustenabilă.

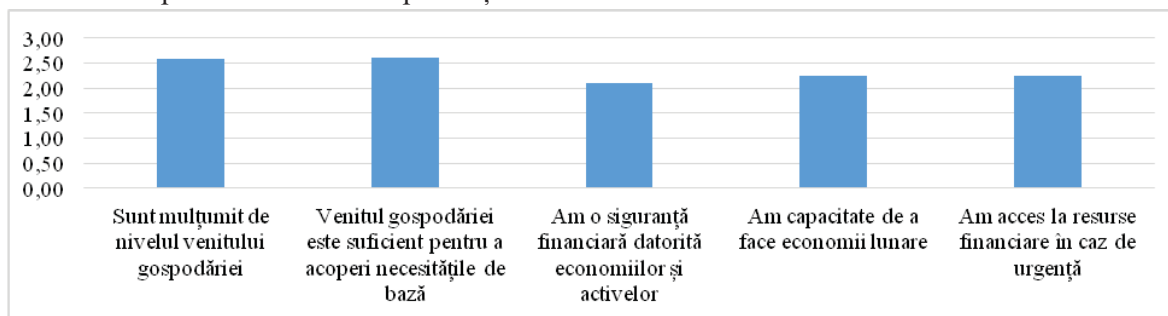

Figura 4. Evaluarea percepției bunăstării în dependență de factorii venit și avere

Figura 4 evidențiază percepțiile respondenților asupra bunăstării financiare a gospodăriilor, cu un scor mediu general de 2.35 pe o scală de la 1 la 5, ceea ce indică o satisfacție moderată.

Scorurile pentru satisfacția față de nivelul veniturilor gospodăriei și pentru suficiența veniturilor în acoperirea necesităților de bază se situează ușor peste media generală, indicând o percepție relativ pozitivă asupra capacității gospodăriilor de a-și satisface nevoile esențiale. Valoarea de aproximativ 2.6 pentru aceste criterii arată că, deși multe persoane consideră că veniturile sunt suficiente, există încă un grad de incertitudine și nesiguranță.

În contrast, siguranța financiară datorată economiilor și activelor este evaluată mai scăzut, cu un scor de aproximativ 2.3, sugerând o percepție de vulnerabilitate în fața unor posibile dificultăți economice. Acest scor sub media generală reflectă nesiguranța financiară resimțită de gospodării și limitele percepute în capacitatea de a acumula active sau economii care să le ofere stabilitate pe termen lung.

Capacitatea de a face economii lunare și accesul la resurse financiare în caz de urgență, cu scoruri similare de aproximativ 2.4, subliniază că, deși există o oarecare posibilitate de a economisi, aceste economii nu sunt întotdeauna suficiente pentru a asigura un grad sporit de reziliență financiară. Astfel, gospodăriile întâmpină dificultăți în a menține rezerve financiare suficiente pentru a face față unor situații imprevizibile, ceea ce afectează sentimentul general de securitate financiară.

În concluzie, analiza scorurilor arată că, deși veniturile gospodăriilor pot acoperi necesitățile de bază, există o nevoie acută de îmbunătățire a siguranței financiare și a accesului la resurse pentru situații de urgență. Scorul mediu general de 2.35 subliniază o bunăstare financiară fragilă, iar unele măsuri suplimentare pentru susținerea economisirii și diversificarea surselor de venit ar putea contribui semnificativ la creșterea stabilității și rezilienței gospodăriilor.

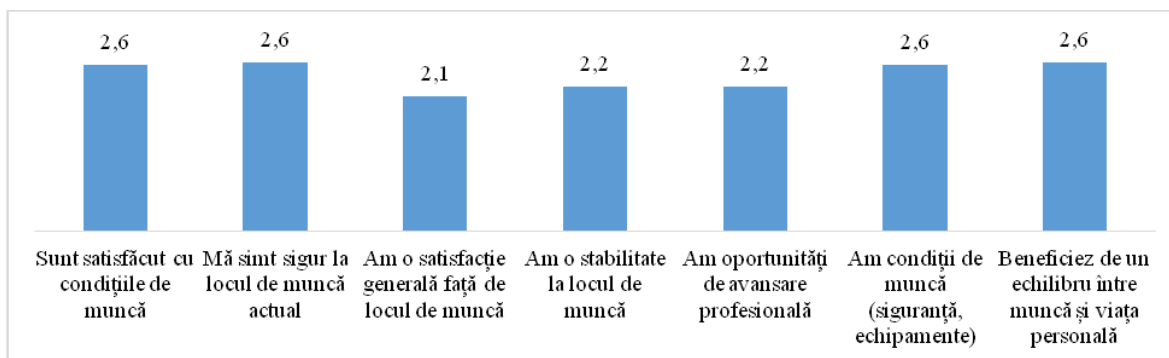

Figura 5. Evaluarea percepției bunăstării în dependență de factorii legați de ocuparea forței de muncă și calitatea muncii

Vom examina acum satisfacția în muncă, o componentă esențială a bunăstării umane, care completează stabilitatea financiară analizată anterior. În cercetările anterioare, am stabilit că veniturile și stabilitatea financiară erau modeste; scorurile din graficul prezent reflectă o complexitate comparabilă în mediul profesional, impactând direct bunăstarea raportată a respondenților.

Figura 5 prezintă evaluarea criteriilor privind condițiile de muncă, satisfacția în muncă și percepțiile asupra stabilității și oportunităților la locul de muncă, toate evaluate pe o scară de la 1 la 5, obținând un scor agregat de 2,42. Acest lucru indică o satisfacție moderată, totuși cu discrepanțe considerabile între mai mulți factori investigați.

Condițiile de muncă și sentimentul de siguranță la locul de muncă, ambele având un scor de 2.6, evidențiază o percepție favorabilă, sugerând că respondenții se simt relativ confortabili și protejați în mediul profesional. De asemenea, echilibrul între muncă și viața personală primește un scor identic de 2.6, indicând că pentru mulți angajați acest aspect este bine administrat, contribuind astfel la bunăstarea lor generală.

În schimb, satisfacția generală față de locul de muncă înregistrează cel mai mic scor, de 2.1, reflectând o nemulțumire relativă în rândul angajaților. Acest rezultat indică posibile probleme structurale sau de mediu care afectează satisfacția generală, sugerând că, în ciuda unor condiții bune de muncă, aspectele legate de satisfacția personală și motivația în cadrul organizației rămân critice.

Stabilitatea locului de muncă și oportunitățile de avansare profesională sunt evaluate la 2.2, punctând preocupări moderate cu privire la securitatea locului de muncă și perspectivele de creștere profesională. Aceste scoruri indică un potențial sentiment de stagnare și o percepție limitată asupra posibilităților de dezvoltare în carieră.

În concluzie, analiza scorurilor subliniază un contrast între aprecierea condițiilor fizice și siguranței la locul de muncă, și nemulțumirile legate de satisfacția generală și perspectivele de avansare. Scorul general de 2.42 evidențiază o satisfacție moderată, sugerând că îmbunătățirea strategiilor de motivare și dezvoltare profesională ar putea contribui semnificativ la creșterea nivelului de satisfacție și stabilitate în mediul de lucru.

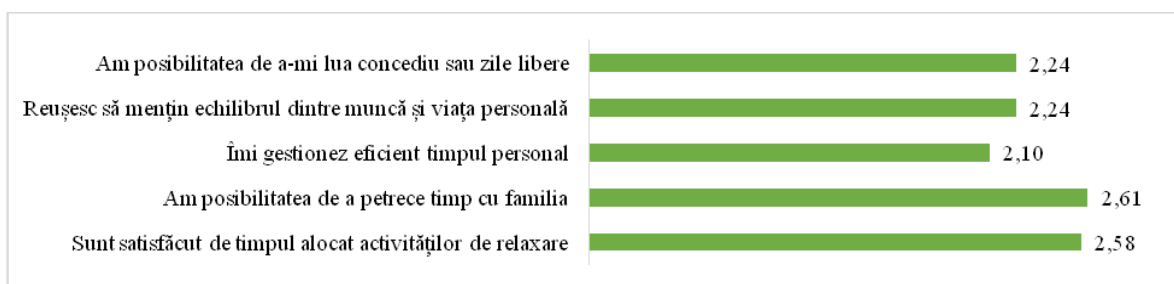

Figura 6. Evaluarea percepției bunăstării în dependență de echilibrul între muncă și viața personală

În urma evaluării condițiilor de muncă și a oportunităților profesionale, este crucial să abordăm o altă dimensiune esențială a bunăstării: gestionarea timpului personal și abilitatea de a menține un echilibru între viața profesională și cea personală. Această dimensiune ilustrează percepția angajaților asupra autonomiei în gestionarea timpului, având un impact considerabil asupra satisfacției generale și a bunăstării [10, p.68]. Figura 6 ilustrează aceste percepții, având un scor general de 2.35, ceea ce sugerează o satisfacție moderată și evidențiază atât aspecte pozitive, cât și provocări persistente în organizarea vieții cotidiene.

Rezultatele arată că posibilitatea de a lua concediu sau zile libere, precum și menținerea echilibrului dintre muncă și viața personală, au fiecare un scor de 2.24. Aceste valori reflectă o satisfacție modestă, semnalând că, deși există o oarecare flexibilitate, respondenții întâmpină dificultăți în a obține un echilibru ideal. Aceste aspecte pot fi asociate cu presiuni profesionale constante sau cu limitări în politica de muncă flexibilă, afectând astfel capacitatea angajaților de a se deconecta complet de la responsabilitățile profesionale.

Gestionarea eficientă a timpului personal, cu un scor de 2.10, reprezintă cel mai scăzut nivel de satisfacție dintre toate criteriile analizate, indicând o provocare majoră pentru respondenți. Acest rezultat reflectă adesea un sentiment de supraîncărcare sau o lipsă de resurse și strategii pentru o organizare optimă a timpului, ceea ce poate conduce la un dezechilibru între cerințele vieții profesionale și personale.

În schimb, posibilitatea de a petrece timp cu familia obține un scor de 2.61, cel mai ridicat dintre criterii, sugerând că, în ciuda provocărilor de gestionare a timpului, respondenții reușesc totuși să prioritizeze relațiile familiale. Acest aspect contribuie semnificativ la bunăstarea emoțională, oferind un refugiu necesar în fața presiunilor zilnice.

De asemenea, satisfacția cu timpul dedicat activităților de relaxare este evaluată la 2.58, indicând o apreciere pozitivă, dar nu deplin satisfăcătoare. Acest scor reflectă faptul că respondenții își găsesc timp pentru activități recreative, însă posibilitatea de a se relaxa nu este întotdeauna optimă, fiind adesea condiționată de constrângerile impuse de responsabilitățile profesionale.

În concluzie, acest set de evaluări subliniază o bunăstare relativ fragilă în ceea ce privește gestionarea timpului și echilibrul muncă-viață, evidențiind nevoia de intervenții pentru îmbunătățirea flexibilității și pentru promovarea unui management mai eficient al timpului personal. Scorul general de 2.35 evidențiază importanța unor politici care să sprijine echilibrul și relaxarea, aspecte esențiale pentru o satisfacție durabilă în viața profesională și personală.

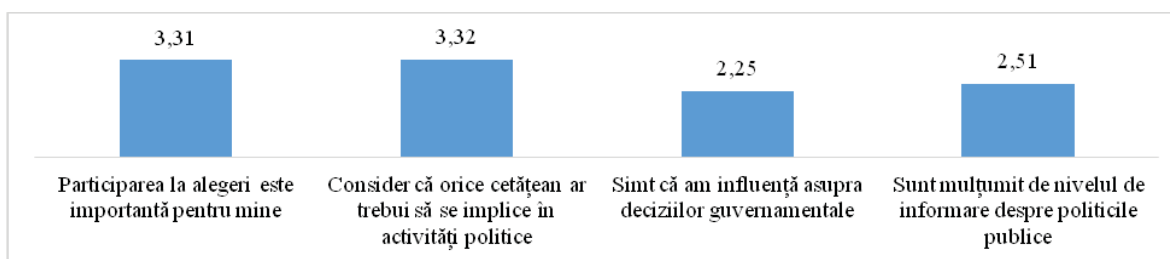

Figura 7. Evaluarea percepției bunăstării în dependență de participarea civică a respondenților

După analiza dimensiunilor legate de gestionarea timpului personal și echilibrul muncă-viață, trecem la evaluarea implicării civice și percepția asupra influenței politice, aspecte cruciale pentru înțelegerea bunăstării sociale și participative a respondenților. Figura 7 evidențiază scorurile percepției respondenților față de importanța participării la viața politică și a influenței pe care o resimt asupra deciziilor guvernamentale, cu un scor general de 2.85, indicând un nivel de satisfacție și implicare moderat spre ridicat.

Participarea la alegeri este percepută ca fiind foarte importantă, obținând un scor de 3.31, ceea ce reflectă o conștientizare puternică a rolului votului în procesul democratic. Acest rezultat sugerează că respondenții consideră votul nu doar un drept, ci și o responsabilitate civică esențială. În aceeași direcție, implicarea cetățenilor în activități politice este evaluată la 3.32, cea mai înaltă valoare dintre criteriile analizate, subliniind convingerea că participarea activă este vitală pentru o democrație funcțională și pentru promovarea intereselor cetățenești.

Pe de altă parte, scorul de 2.25 pentru percepția influenței asupra deciziilor guvernamentale reflectă o lipsă de putere în fața procesului decizional. Aceasta sugerează că, deși cetățenii sunt conștienți de importanța participării, ei nu se simt suficient de influenți sau ascultați în cadrul politicilor publice, ceea ce poate eroda încrederea în instituțiile democratice și în eficacitatea propriei implicări.

Nivelul de satisfacție privind informarea despre politicile publice este evaluat la 2.51, indicând o apreciere moderată. Aceasta reflectă o oarecare mulțumire față de accesul la informații, dar și nevoia unei transparențe mai mari și a unei comunicări mai eficiente din partea guvernului pentru a facilita o înțelegere clară a deciziilor politice și a impactului acestora asupra cetățenilor.

În concluzie, acest set de evaluări evidențiază un contrast între conștientizarea importanței participării civice și percepția limitată a influenței reale asupra deciziilor guvernamentale. Scorul general de 2.85 arată o participare civică moderată spre ridicată, dar subliniază și provocările legate de percepția de influență și accesul la informații, aspecte care sunt esențiale pentru consolidarea unei democrații participative autentice.

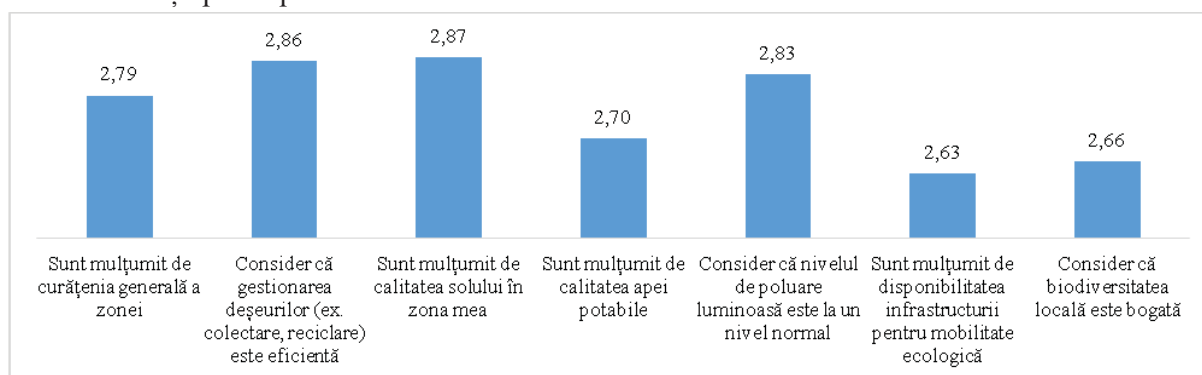

Figura 8. Evaluarea percepției bunăstării în dependență de calitatea mediului

În continuarea evaluării bunăstării din perspective multiple, autorii au explorat percepțiile respondenților asupra calității mediului și infrastructurii ecologice, un aspect esențial al bunăstării comunitare și a mediului înconjurător [11, p.115]. Cu un scor general de 2.76, analiza indică o satisfacție moderată, dar cu variații semnificative între criteriile legate de curățenie, gestionarea resurselor și infrastructura ecologică.

Satisfacția față de curățenia generală a zonei este relativ pozitivă, cu un scor de 2.79, sugerând că majoritatea respondenților consideră nivelul de curățenie acceptabil, deși nu pe deplin satisfăcător. Gestionarea deșeurilor, inclusiv colectarea și reciclarea, obține un scor de 2.86, arătând că respondenții percep aceste servicii ca fiind destul de eficiente, fapt ce reflectă o încredere moderată în capacitatea autorităților locale de a menține zonele curate și bine gestionate.

Calitatea solului în zonă este evaluată cel mai favorabil, cu un scor de 2.87, ceea ce subliniază o percepție pozitivă asupra sănătății și fertilității solului, un aspect important pentru bunăstarea ecologică și agricultura urbană. În schimb, calitatea apei potabile primește un scor mai scăzut, de 2.70, indicând îngrijorări legate de puritatea și siguranța surselor de apă, un element crucial pentru sănătatea publică.

Nivelul poluării luminoase, cu un scor de 2.83, este perceput ca fiind la un nivel rezonabil, sugerând că, deși există un anumit impact negativ al iluminatului artificial, acesta nu este considerat excesiv de deranjant. Totuși, disponibilitatea infrastructurii pentru mobilitate ecologică, cum ar fi pistele de biciclete și transportul public ecologic, are un scor de 2.63, subliniind lipsa unei infrastructuri suficiente care să sprijine forme de transport sustenabile și prietenoase cu mediul.

Biodiversitatea locală, inclusiv varietatea plantelor și animalelor, este apreciată cu un scor de 2.66, ceea ce reflectă o percepție moderată a bogăției ecosistemelor locale. Acest scor arată că, deși există o diversitate ecologică notabilă, există potențial pentru îmbunătățiri în protejarea și promovarea biodiversității.

În concluzie, acest set de evaluări evidențiază o satisfacție moderată cu calitatea mediului și infrastructura ecologică, cu scoruri variind în funcție de aspectele specifice ale mediului înconjurător. Scorul general de 2.76 sugerează că, deși respondenții sunt relativ mulțumiți cu anumite elemente ale calității mediului, există încă nevoi semnificative de îmbunătățire, mai ales în ceea ce privește calitatea apei și infrastructura pentru mobilitate ecologică, pentru a sprijini un mediu mai sustenabil și sănătos.

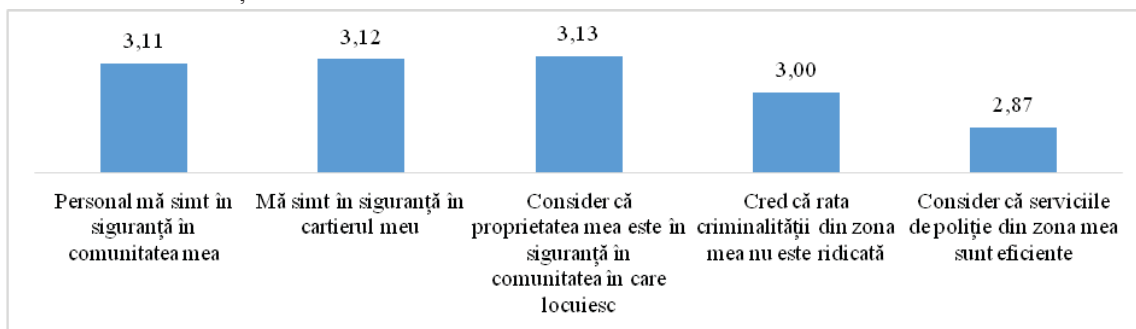

Figura 9. Evaluarea percepției bunăstării în dependență de factorii legați de nivelul de siguranță al respondenților

În evaluarea bunăstării și a calității vieții, un element central îl constituie sentimentul de siguranță resimțit de cetățeni în propriile comunități. Figura 9 explorează percepțiile legate de securitatea personală și eficiența autorităților în menținerea ordinii publice, aspecte care influențează semnificativ calitatea vieții. Cu un scor general de 3.04, rezultatele evidențiază un nivel

satisfăcător de siguranță percepută, dar și unele aspecte ce necesită îmbunătățiri în gestionarea securității publice.

Sentimentul personal de siguranță în comunitate este evaluat cu un scor de 3.11, indicând că respondenții se simt relativ în siguranță în mediul lor zilnic. Similar, siguranța resimțită în cartierul personal este ușor mai ridicată, cu un scor de 3.12, sugerând că proximitatea locuinței oferă un sentiment de confort și protecție. Aceste scoruri reflectă o percepție pozitivă asupra securității în zonele locuite, dar și o ușoară diferențiere între comunitatea largă și spațiul imediat.

Siguranța proprietății este percepută cel mai favorabil, cu un scor de 3.13, subliniind că respondenții se simt protejați în ceea ce privește bunurile lor, ceea ce este esențial pentru o percepție generală de siguranță și stabilitate în comunitate. Acest sentiment pozitiv este susținut de evaluarea moderată a ratei criminalității, care primește un scor de 3.00, sugerând că, deși criminalitatea este prezentă, aceasta nu este percepută ca fiind excesivă sau amenințătoare pentru locuitori.

În schimb, eficiența serviciilor de poliție este apreciată mai modest, cu un scor de 2.87, indicând o percepție de performanță medie a autorităților în menținerea ordinii și siguranței. Aceasta poate reflecta o încredere limitată în capacitatea forțelor de poliție de a interveni eficient sau de a preveni infracțiunile, aspect ce ar putea fi îmbunătățit pentru a consolida sentimentul de securitate.

În concluzie, acest set de răspunsuri sugerează o percepție generală pozitivă asupra siguranței în comunitate, cu un sentiment de protecție personală și a proprietății peste medie, dar evidențiază și provocări în ceea ce privește eficiența serviciilor de poliție. Scorul general de 3.04 indică o bunăstare satisfăcătoare în termeni de siguranță, însă subliniază necesitatea unor intervenții pentru creșterea eficacității autorităților și întărirea încrederii în serviciile de ordine publică.

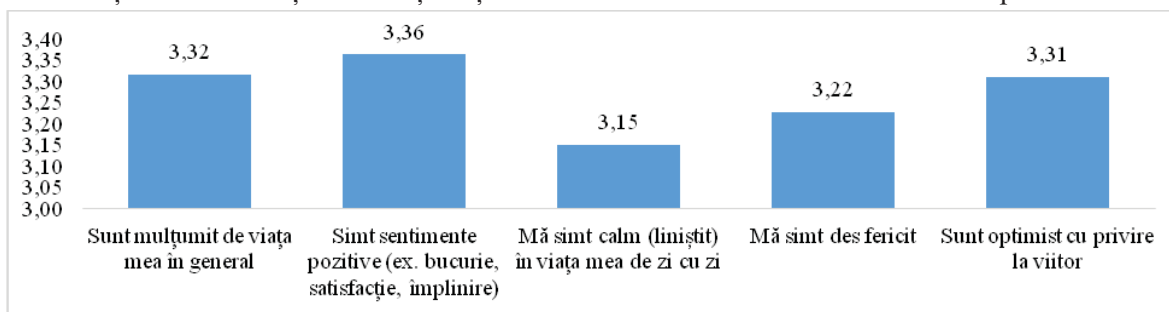

Figura 10. Evaluarea percepției bunăstării în dependență de factorii legați bunăstarea subiectivă

În cadrul evaluării bunăstării personale, figura 10 pune accent pe dimensiunile subiective ale satisfacției de viață și stării emoționale, evidențiind modul în care respondenții percep calitatea generală a vieții lor. Cu un scor general de 3.27, rezultatele sugerează un nivel ridicat de mulțumire și optimism, marcând o percepție pozitivă asupra propriei existențe și a perspectivelor de viitor.

Satisfacția generală față de viață este evaluată la 3.32, indicând că respondenții sunt, în linii mari, mulțumiți de circumstanțele lor de viață. Acest scor reflectă o percepție solidă de împlinire și bunăstare, ceea ce poate fi asociat cu realizările personale, relațiile sociale și condițiile de viață actuale. Sentimentele pozitive, cum ar fi bucuria și satisfacția, obțin cel mai ridicat scor, de 3.36, subliniind o stare emoțională predominant pozitivă în rândul respondenților, fapt ce contribuie semnificativ la percepția generală de fericire.

Simțirea calmului în viața de zi cu zi este evaluată mai modest, cu un scor de 3.15, ceea ce sugerează că, deși mulțumirea generală este ridicată, există momente de tensiune sau stres care influențează liniștea personală. Acest aspect poate reflecta provocările cotidiene sau factorii de stres

externi, subliniind importanța gestionării emoțiilor și a echilibrului interior pentru menținerea bunăstării.

Percepția frecventă a fericirii obține un scor de 3.22, arătând că respondenții experimentează adesea momente de fericire, însă nu în mod constant. Acest scor indică o stare emoțională pozitivă dar fluctuantă, influențată probabil de condițiile de viață și de experiențele zilnice.

Optimismul față de viitor este evaluat la 3.31, un scor ridicat care evidențiază o perspectivă favorabilă asupra direcției în care se îndreaptă viața respondenților. Acest sentiment de speranță și încredere în viitor joacă un rol crucial în menținerea motivației și a unei atitudini pozitive, contribuind esențial la bunăstarea psihologică.

În concluzie, figura 10 evidențiază o percepție pozitivă și echilibrată asupra vieții, cu un scor general de 3.27. Respondenții manifestă un nivel ridicat de satisfacție, sentimente pozitive și optimism, deși recunosc și existența unor momente de stres și provocări emoționale. Aceste rezultate subliniază importanța menținerii unei stări de bine emoționale și psihologice pentru o bunăstare generală durabilă.

Analiza generală oferă o perspectivă complexă și nuanțată asupra bunăstării resimțite de respondenți în diverse domenii ale vieții, de la siguranța financiară și condițiile de muncă, la gestionarea timpului personal, implicarea civică și percepția asupra mediului înconjurător. Prin compararea scorurilor generale și a criteriilor evaluate, se pot deduce tendințele esențiale, vulnerabilitățile, precum și direcțiile clare pentru îmbunătățirea calității vieții. Aceste abordări converg către o viziune multidimensională a bunăstării, în care dezvoltarea economică este înțeleasă ca un proces complex, care include atât bunăstarea obiectivă, cât și dimensiuni subiective, sociale și politice, esențiale pentru o dezvoltare sustenabilă și echitabilă.

În contextul analizelor și rezultatelor obținute, **bunăstarea economică** poate fi definită ca fiind **starea generală de bine a unei populații**, determinată nu doar de creșterea PIB-ului și veniturilor individuale, ci și de accesul la educație, sănătate, echitate socială, libertăți politice și economice, oportunități de dezvoltare personală și profesională, precum și de calitatea relațiilor sociale.

În opinia autorilor, bunăstarea economică populației este definită multidimensional, fapt ce reflectă atât aspectele obiective ale vieții cotidiene, cât și percepțiile subiective ale indivizilor asupra propriei existențe, incluzând satisfacția emoțională, echilibrul între muncă și viața personală, implicarea civică, siguranța comunitară și calitatea mediului înconjurător. Rezultatele cercetării indică faptul că bunăstarea în Republica Moldova este percepută preponderent prin prisma rezilienței emoționale și a stării subiective de bine, marcate de un optimism moderat față de viitor (scor de 3.27), în ciuda provocărilor întâmpinate în gestionarea timpului și menținerea unui echilibru între viața profesională și cea personală (scor de 2.35).

În acest context, bunăstarea se manifestă ca o interacțiune complexă între condițiile obiective de viață, precum siguranța personală și infrastructura ecologică, și factorii subiectivi, precum percepția influenței asupra deciziilor guvernamentale și satisfacția profesională. Astfel, bunăstarea populației nu se rezumă doar la absența dificultăților materiale, ci include și calitatea vieții percepute, echilibrul emoțional, implicarea comunitară și gradul de control resimțit asupra propriei vieți. Aceasta sugerează o necesitate continuă de îmbunătățire a politicilor publice și a mediului organizațional pentru a sprijini o bunăstare durabilă și integrată, adaptată nevoilor diverse ale populației.

În contextul aderării Republicii Moldova la standardele și politicile UE, bunăstarea economică nu doar că se corelează cu dezvoltarea materială și accesul la resurse, dar capătă și o dimensiune europeană, orientată către convergență economică și socială, reducerea disparităților regionale și consolidarea democrației. Astfel, integrarea europeană presupune ajustarea structurii economice, dar și o creștere a echității sociale și a accesului la servicii esențiale.

Recomandările generale care decurg din această analiză includ necesitatea de a promova programe care susțin echilibrul muncă-viață, de a crește accesul la informație și implicarea civică, de a investi în infrastructuri ecologice și de a îmbunătăți serviciile publice pentru siguranța comunitară. Politicile ar trebui să fie centrate pe bunăstarea holistică a cetățenilor, având în vedere nu doar aspectele materiale, ci și cele emoționale și sociale, pentru a crea un mediu propice unei vieți împlinite și satisfăcătoare.

Relația dintre bunăstarea economică a Republicii Moldova și integrarea în Uniunea Europeană (UE) poate fi argumentată prin prisma modului în care aspectele economice, sociale și instituționale ale bunăstării sunt influențate de procesul de integrare europeană. Rezultatele cercetării indică faptul că percepția bunăstării în Moldova este modelată de factori precum siguranța personală, echilibrul între muncă și viața personală, satisfacția profesională și calitatea mediului, toate acestea fiind influențate direct de politicile economice și sociale.

Integrarea în UE reprezintă nu doar o oportunitate economică, ci și o platformă pentru modernizarea instituțiilor și adoptarea unor standarde europene care au potențialul de a îmbunătăți calitatea vieții cetățenilor. Procesul de integrare poate contribui la creșterea bunăstării economice prin următoarele mecanisme: creșterea economică și îmbunătățirea condițiilor de muncă; reforme în echilibrul muncă-viață și protecția socială; îmbunătățirea infrastructurii și protecția mediului; consolidarea democrației și a implicării civice; securitate și protecție comunitară. Realizarea acestor mecanisme vor stimula creșterea economică, îmbunătățirea condițiilor de muncă, protecția mediului și consolidarea instituțiilor democratice, contribuind astfel la o bunăstare durabilă și echilibrată pe termen lung.

Surse bibliografice

1. Amartya Sen, *Development as Freedom*, Oxford University Press, New York, 1999, 366 pag.;
2. Ed Diener și Richard Lucas, *Well-being for Public Policy*, Oxford University Press, New York, 2009, 352 pag.;
3. World Happiness Report 2024, Sustainable Development Solutions Network, New York, 2024, 320 pag.,
4. Richard Easterlin, *Income and Happiness: Towards a Unified Theory*, Economic Journal, 2001, 111(473),
5. Carol Graham, *Happiness for All?*, Princeton University Press, Princeton, 2017, 296 pag.; p. 12-45
6. United Nations Development Programme, *Human Development Report 2021/2022*, UNDP, New York, 2022, 320 pag.;
7. *Human Development Index (HDI) by Country 2024*. Accesibil la: *World Population Review*
8. *Human Development Report 2023-2024*. Accesibil la: *The United Nations in Moldova*

9. Easterlin, R. A., McVey, L. A., Switek, M., Sawanfa, O. & Zweig, J. S. *The happiness-income paradox revisited*. Proc. Natl. Acad.Sci. 107, 22463–22468 (2010).
10. Scherer, L. et al. *Trade-offs between social and environmental sustainable development goals*. Environ. Sci. Policy 90, 65–72 (2018).
11. Dietz, T., Rosa, E. A. & York, R. *Environmentally efficient well-being: rethinking sustainability as the relationship between humanwell-being and environmental impacts*. Hum. Ecol. Rev. 16, 114–123 (2009).